

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції

2

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 16 травня 2025 року

Том 2

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 16 травня 2025 року

Том 2

Одеса
2025

УДК 005.332.2(4):316.42(477)“364”“20”(062.552)
Є 24

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 16.05.2025 р.)*

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**

Є 24 **Європейські орієнтири розвитку України: нові виміри у воєнний час** : у 2 т. : матеріали Міжнар.наук.-практ. конф. (Одеса, 16 травня 2025 р.) / за заг. ред. С. В. Ківалова. – Одеса : Фенікс, 2025. – Т. 2. – 716 с.
ISBN 978-617-8430-61-0

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Європейські орієнтири України: нові виміри у воєнний час» містять результати наукових досліджень і практичних напрацювань вчених, фахівців і військовослужбовців, здійснені в умовах повномасштабної війни. У збірнику представлено як теоретичні, так і емпіричні дослідження у галузях філософії, загальної теорії держави і права, історії права, сучасних соціально-політичних процесів, соціології та психології.

Особливу увагу приділено аналізу загроз національній безпеці в конституційному, міжнародному та європейському правовому контекстах, а також питанням трудового, соціального, земельного, аграрного та екологічного права. Окремі розділи присвячено функціонуванню економіки та підприємництва в умовах євроінтеграції.

У збірнику також розглянуто проблематику цифрової трансформації, захисту інформації та кібербезпеки в умовах воєнного часу, методику викладання іноземних мов, перекладознавство, лінгвістику і журналістику. Висвітлено наукові здобутки в адміністративному, фінансовому, морському та митному праві, реформуванні судової системи, діяльності прокуратури, правоохоронних органів та адвокатури. Окремо проаналізовано питання кримінального права, кримінального процесу, кримінології, криміналістики, судової експертизи, медико-психологічного забезпечення правосуддя, а також аспекти цивільного, сімейного, господарського права, інтелектуальної власності та патентного судочинства. Розглянуто також актуальні питання діяльності бібліотек у закладах вищої освіти та фізичної підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник адресовано науковцям, викладачам, здобувачам вищої освіти, а також практикам у галузях права, економіки, соціології, політології, психології, філології, журналістики та кібербезпеки.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)“364”“20”(062.552)

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**

ISBN 978-617-8430-61-0

© НУ «Одеська юридична академія, 2025
© Автори статей, 2025

Зміст

ПРИВІТАННЯ ГОЛОВИ ВЧЕНОЇ РАДИ НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ «ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ», АКАДЕМІКА С. В. КІВАЛОВА	16
---	----

СЕКЦІЯ 12. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЦИВІЛЬНОГО ТА СІМЕЙНОГО ПРАВА

<i>Харитонов Євген Олегович</i> КАТЕГОРІЇ «ЦІННОСТІ», «ПРИВАТНІ ПРАВА» ТА «ІНТЕРЕСИ» У КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ	18
<i>Давидова Ірина Віталіївна</i> ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЇ БЛОКЧЕЙН В СФЕРІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я	22
<i>Мінченко Раїса Миколаївна, Мінченко Дар'я Анатоліївна</i> ОБОВ'ЯЗКОВА СИЛА РІШЕНЬ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ.	24
<i>Некіт Катерина Георгіївна</i> СУЧАСНІ РЕГУЛЯТОРНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ОЗНАК ЦИФРОВИХ АКТИВІВ.	28
<i>Сафончик Оксана Іванівна</i> ОКРЕМІ АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПРИПИНЕННЯ ШЛЮБНИХ ВІДНОСИН В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.	31
<i>Чанишева Аліна Рашидівна</i> МІСЦЕ АКЦЕСОРНИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ СПЛАТИ НЕУСТОЙКИ В СТРУКТУРІ ЗОБОВ'ЯЗАЛЬНИХ ВІДНОСИН	33
<i>Адамова Олена Семенівна</i> ДО ПИТАННЯ ПРО РОЗУМІННЯ СУТНОСТІ ДОГОВОРІ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ДОПОМОГИ ...	36
<i>Бабич Ірина Григорівна</i> ФОРМУВАННЯ ПРЕДСТАВНИЦТВА В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ ПРИВАТНОМУ ПРАВІ.	39
<i>Берназ-Лукавецька Олена Михайлівна</i> ОЗНАКИ МЕДИЧНИХ ПОСЛУГ	42
<i>Глиняна Катерина Михайлівна</i> СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ МІЖНАРОДНО-ПРАВОВИХ СТАНДАРТІВ ЗАХИСТУ ПРАВ ТА ЗАКОННИХ ІНТЕРЕСІВ ДИТИНИ В УКРАЇНІ.	44
<i>Завальнюк Сергій Володимирович</i> КВАЛІФІКОВАНІ ДЕФЕКТИ ЯК ВИД ПРОГАЛИН У ЦИВІЛЬНОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ.	47
<i>Зубар Володимир Михайлович</i> ДО ПИТАННЯ ПРО ПОНЯТТЯ ТА ПРАВОВУ ПРИРОДУ ВЕДЕННЯ ЧУЖИХ СПРАВ БЕЗ ДОРУЧЕННЯ.	48
<i>Калітенко Оксана Михайлівна</i> ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ СПАДКОВОГО ПРАВА: НОВІ ОБ'ЄКТИ ТА МОДЕЛІ ВОЛЕВИЯВЛЕННЯ	51
<i>Кривенко Юлія Василівна</i> ДО ПИТАННЯ ПРАВ КРЕДИТОРІВ У СПАДКОВИХ ВІДНОСИНАХ	53
<i>Матійко Микола Володимирович</i> ОКРЕМІ АСПЕКТИ РЕГУЛЯТИВНОЇ ФУНКЦІЇ ЦИВІЛЬНОГО ПРАВА В ІНФОРМАЦІЙНІЙ СФЕРІ.	55
<i>Омельчук Олександр Сергійович</i> ЕМОЦІЙНІ ФЕЙКИ В СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖАХ: ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ТА ПРИЯТЯГНЕННЯ ДО ЮРИДИЧНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ.	59
<i>Orzikh Yurii Hennadiiovych</i> REFLECTIONS ON THE EXPERIENCE OF TRANSLATING UKRAINIAN LEGAL TERMINOLOGY INTO ENGLISH: IN SEARCH OF A COMMON DENOMINATOR	62

ОКРЕМІ АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПРИПИНЕННЯ ШЛЮБНИХ ВІДНОСИН В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

У суспільстві інститут шлюбу одна із найважливіших елементів соціальної структури. Шлюб не тільки закріплює юридичну та моральну основу для союзу двох людей – чоловіка та жінки, а й впливає на взаємні права та обов'язки подружжя. З іншого боку, сім'я, що утворюється у результаті укладання шлюбу, перебуває під захистом держави, що прямо передбачено Конституцією України.

У період шлюбних відносин у подружжя існує ціла низка майнових обов'язків за взаємним змістом, щодо участі у витратах і доходах один одного, з управління спільним майном тощо, при цьому подружжя в силу спеціального правового статусу має право на отримання пільг та компенсацій, встановлених законодавством у зв'язку з наявністю такого [1].

За загальним правилом, ці питання вирішуються за домовленістю подружжя. Здійснення всіх зазначених обов'язків дозволяє говорити про фактичну наявність шлюбних відносин. Крім обов'язків про це може свідчити також і ведення спільного побуту, спільне проживання та наявність загального бюджету.

До припинення шлюбних відносин для подружжя у відповідності до положень СК України призводить припинення шлюбу, під яким законодавець та науковці розуміють: «фактичне припинення виконання чоловіком і дружиною, тобто подружжям, обов'язків виниклих з моменту укладення шлюбу, і що викликані окремими видами юридичних фактів припинення таких правовідносин між подружжям» [3, с. 100; 2, с. 152]. Водночас, припинення шлюбу розуміється як припинення правовідносин між чоловіком та дружиною у майбутньому, і яке викликано визначеними юридичними фактами.

Специфіка режиму майнових правовідносин подружжя, які фактично припинили шлюбні відносини, визнається та втілюється у правових нормах багатьох європейських країн. В українському сімейному законодавстві відсутнє поняття «фактичне припинення шлюбних відносин», що залишається за межами правотворчої уваги та правового значення відповідного факту для майнових відносин подружжя. Однак у тематичній судовій практиці за цією обставиною визнається низка суттєвих правових наслідків, які до цього часу не отримали узагальнення та осмислення в юридичній доктрині.

Встановлено, що сутність фактичного припинення шлюбних відносин, тобто припинення шлюбу, полягає у наявності об'єктивних та суб'єктивних причин припинення шлюбних відносин, що тягне за собою низку правових наслідків, об'єднаних загальним принципом: оскільки фактичне припинення шлюбних відносин передбачає втрату особисто-довірчих відносин та економічної спільності подружжя. Правові наслідки фактичного припинення шлюбних відносин

систематизовані і розподілені на групи, які виражаються у зміщенні меж дією законного режиму подружнього майна у часі, та полягають у переході від презумпції спільного використання доходів, отриманих від реалізації або використання спільної власності, до презумпції їх розподілу.

Положеннями статті 104 СК України визначається низка підстав для припинення шлюбних відносин між подружжям, які призводять до розірвання шлюбу, зокрема: «у випадку смерті одного з подружжя; у випадку визнання одного з подружжя померлим; у випадку заяви подружжя або одного з них про розірвання шлюбу» [2; 4, с. 72].

Принагідно звернути увагу на той факт, що у разі загибелі одного із подружжя (зазначений факт, на підставі визначеної медичної довідки із закладу медичного обслуговування та охорони здоров'я, реєструється в органах РАЦСу), або визнання ухвалою суду одного з подружжя померлим (наразі в Україні виникає багато таких фактів у зв'язку із активними бойовими діями на території України, після повномасштабного воєнного вторгнення військових формувань РФ), відбувається фактичне припинення дієздатності та правоздатності померлого, загиблого та визнаного померлим.

У останні роки повномасштабних бойових дій на території України, військові дії призвели до загибелі багатьох громадян, включаючи військовослужбовців та цивільних осіб. У таких випадках, тобто коли один з подружжя – військовослужбовець, який загинув під час участі у бойових діях, або цивільна особа, яка загинула у наслідок військової агресії РФ (ракетний обстріл, детонація вибухових пристроїв, військові злочинні дії військових РФ, катування, тощо), шлюб припиняється автоматично зі смертю одного з подружжя. Однак процес офіційного визнання смерті та отримання відповідних документів може бути ускладнений через бойові дії та відсутність доступу до певних тимчасово окупованих територій.

Вимушене розлучення подружжя через військові дії, міграцію до інших безпечних країн у якості біженців, або службу у збройних силах України, може призвести до зростання кількості фактів розірвання (припинення) шлюбу. Зазначеному процесу сприяють відсутність можливості підтримувати сімейні стосунки, психологічний тиск та інші фактори.

У випадку, коли особа, яку було визнано померлою, повернулась, з'явилась, або у випадку, коли було встановлено місце перебування такої особи, і факт того, що вона жива, як визначається положеннями статті 48 ЦК України, суд приймає рішення щодо скасування рішення про оголошення та визнання особи померлою. Тут, слід звернути увагу на те, що подібні випадки мають місце так як у сьогоденні, багато осіб, у тому числі військовослужбовців, які рахуються безвісно зниклими, а у подальшому за рішенням суду визнаються померлими, знаходяться у місцях утримання полонених та затриманих осіб на території РФ, де зазвичай їм не надається права на зв'язок та повідомлення про своє місце знаходження та статус, тощо.

Також, слід звернути увагу на те, що у випадку появи особи, одного з подружжя, якого було визнано померлим, та подальшого скасування такого рішення, ця особа не набуває права на укладення нового шлюбу, допоки попередній не буде припинено (розірвано), а у випадку укладання нового шлюбу особою, яка була визнана померлою, і з появи якої було скасовано таке рішення, у відповідності до положень статей 38-47 СК України, такий шлюб може бути визнаний недійсним.

Список використаних джерел:

1. *Актуальні проблеми сімейного права* : міжнар. наук.-практ. конф., присвяч.ї пам'яті д-ра юрид. наук, проф., чл.-кор. НАПрН України Жилінкової Ірини Володимирівни (м. Харків, 12 квіт. 2024 р.) / Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, Каф. цив. права ; НАПрН України, Від-ня цив.-прав. дисциплін; Гром. орг. «Цивілістична платформа». Харків : Право, 2024. 150 с.
2. *Сімейний кодекс України* : наук.-практ. коментар : станом на 01 січн. 2025 р. / за заг. ред. докт. юрид. наук, проф. Харитоновна Є. О., докт. юрид. наук, проф. Сафончик О. І. Київ : Норма права, 2025. 432 с. URL: <https://hdl.handle.net/11300/29226>
3. *Сімейне право України* : підручник / за заг. ред. Т. В. Боднар та О. В. Дзери. Київ : Юрінком Інтер, 2016. 520 с.
4. *Цивільне процесуальне право України* : навчальний посібник / кол. авторів ; за ред. В. О. Кучера, А. О. Дутко. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2023. 728 с.

Ключові слова: сімейне право, шлюбні правовідносини, сімейне законодавство, сімейні правовідносини, подружжя, шлюб, припинення шлюбу, розірвання шлюбу, воєнний стан.

Keywords: family law, marital relations, family legislation, family relations, spouses, marriage, termination of marriage, divorce, martial law.

Чанишева Аліна Рашидівна

Національний університет «Одеська юридична академія»,

професор кафедри цивільного права,

доктор юридичних наук, професор

МІСЦЕ АКЦЕСОРНИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ СПЛАТИ НЕУСТОЙКИ В СТРУКТУРІ ЗОБОВ'ЯЗАЛЬНИХ ВІДНОСИН

Визначення неустойки в науці цивільного права через родові поняття то грошової суми, то засобу забезпечення, то відповідальності перешкоджає розумінню неустойки насамперед як додаткового зобов'язання. De lege lata неустойка – це зобов'язання, яке є додатковим забезпечувальним (акцесорним), що підтверджується і структурою, і логікою глави 49 «Забезпечення виконання зобов'язань» Цивільного кодексу України (далі – ЦК України) [1].